

راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی

نرگس نوروزی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۲۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۲۵

چکیده

در این مقاله به ارائه راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی با تأکید بر بیانیه‌ی گام دوم مقام معظم رهبری پرداخته می‌شود. در این بیانیه جنبه‌های مختلفی برای پیشرفت و تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی مدنظر قرار گرفته است که می‌توان به تمرکز بر رشد علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و سبک زندگی اشاره کرد. اقتصاد به‌عنوان نقطه‌ی قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور مدنظر قرار گرفته است و از اهمیت بالایی برخوردار است. در این میان اقتصاد مقاومتی در بحران‌های رو به افزایش جهانی، الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشیده است و زمینه و فرصت مناسب را برای نقش‌آفرینی مردم و فعالان اقتصادی در تحقق حماسه اقتصادی فراهم می‌کند. از این رو در این مقاله به بررسی ویژگی‌های نظام پیشرفته اسلامی و راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی برای دستیابی به این مهم خواهیم پرداخت. روش تحقیق در این پژوهش کتابخانه‌ای و بر اساس اطلاعات ثبت شده‌ی قبلی است.

کلمات کلیدی

رشد اقتصادی، نظام پیشرفته‌ی اسلامی، گام دوم انقلاب

رهبر معظم انقلاب در بیست و دوم بهمن ماه سال ۱۳۹۷ بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را ابلاغ کردند. بیانیه گام دوم در واقع جهت و جریان حرکت کشور را در چهل ساله دوم انقلاب مشخص کرد. برنامه بلندمدتی که نیاز به تدوین قوانین و برنامه‌های عملیاتی بسیاری دارد. در این بیانیه و در بخش «انقلاب چهل ساله و گام بزرگ دوم»، اقتصاد به‌عنوان یک نقطه‌ی کلیدی تعیین شد. همان‌گونه که رهبری اشاره کردند "اقتصاد قوی، نقطه‌ی قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه‌ی ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است. فقر و غنا در مادیات و معنویات بشر، اثر می‌گذارد. اقتصاد البته هدف جامعه‌ی اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمی‌توان به هدف‌ها رسید. تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل کشور که مبتنی بر تولید انبوه و با کیفیت و توزیع عدالت‌محور و مصرف به اندازه و بی اسراف و مناسبات مدیریتی خردمندانه است و در سال‌های اخیر از سوی این‌جانب بارها تکرار و بر آن تأکید شده، به خاطر همین تأثیر شگرفی است که اقتصاد می‌تواند بر زندگی امروز و فردای جامعه بگذارد" [۱].

در این راستا توجه به دو نکته، ضروری است، اول اینکه ویژگی‌های نظام پیشرفته اسلامی چیست؟ دوم، راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی چیست؟

ویژگی‌های نظام پیشرفته اسلامی

مهم‌ترین مؤلفه‌های نظام پیشرفته اسلامی، در بیانیه رهبری عنوان شده است که می‌توان نظامی که بر پایه کاهش فاصله طبقاتی، علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد مقاومتی، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی مرزبندی شده با دشمن، سبک زندگی و قانون‌گرایی همچنین سنت پیامبر و حمایت از محرومین بنا شده باشد را مصداق نظام پیشرفته اسلامی دانست.

رهبری در این خصوص در بیاناتشان اشاره کردند: "جوانان در تمام شئون باید به میدان آیند تا با شور و انرژی خود و در پرتو قانون و حمایت‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی و مراجع ذی‌صلاح، کشور را آباد سازند، اما استفاده از این ابزار و کلام نافذ نباید تنها در سخن خلاصه شود. در جهت رسیدن به نظام پیشرفته اسلامی لازم است از جوانان به معنی واقعی کلمه استفاده شود. در کشوری که همه بر استفاده از جوانان در زمینه‌های گوناگون اصرار دارند، در وهله اول لازم است برای این قشر انبوه و تأثیرگذار قانون مدون، منظم و یکپارچه تدوین و ابلاغ شود. یکی از برنامه‌های که استفاده از ظرفیت جوانان را تثبیت می‌کند تدوین قانون جامع جوانان است. پیشنهاد می‌شود، وزارت ورزش و جوانان به‌عنوان متولی

راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی/نوروزی

اصلی قشر جوانان، پیش‌نویس قانون جامع جوانان مشتمل بر امور ازدواج، اشتغال، مسکن و تأمین اجتماعی را که جای خالی آن در بین قوانین کشور احساس می‌شود، به‌گونه‌ای که در برگیرنده تمامی امور مربوط به جوانان باشد با توجه به استفاده عملی و همه‌جانبه از این قشر به مجلس شورای اسلامی ارائه کند و مجلس نیز با قید فوریت این قانون را بررسی و جهت اجرای همه دستگاہ‌ها ابلاغ کند [۲]. همچنین سبک زندگی اسلامی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی از موارد حائز اهمیت می‌باشد. چنانچه مقام معظم رهبری فرمودند: "تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران زیان‌های بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی، دینی، سیاسی به کشور و ملت ما زده است مقابله با آن جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌هاست".

اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی اصطلاحی است که در سال ۱۳۸۹ برای اولین بار توسط مقام معظم رهبری به‌منظور سامان‌دهی نظام اقتصادی کشور مطرح شد [۳]. از آن زمان تاکنون بسیاری از اقشار جامعه اعم از نخبگان و فعالان اقتصادی و سیاسی، به دنبال تعیین ماهیت اقتصاد مقاومتی و به بیانی دیگر ارائه تعریف اقتصاد مقاومتی بوده‌اند. قاعدتاً باید دولت‌ها و سیاستمداران هر کشوری برای اداره کشور متبوع خود در شرایط مختلف اقتصادی و سیاسی در عرصه داخلی و بین‌المللی برنامه مناسبی اتخاذ نمایند و جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. علاوه بر این، با توجه به ماهیت نظام جمهوری اسلامی و شرایط ژئوپلتیک منطقه و کشور و خصوصاً پس از اعمال تحریم‌های شدید در سال‌های اخیر و تحولات راهبردی و حساس منطقه چنین ضرورتی برای کشورمان مضاعف می‌شود. از همین روی برای چاره‌اندیشی مناسب جهت مواجهه بهینه با شرایط جاری و اداره مطلوب کشور، رهبر انقلاب راهکار اقتصاد مقاومتی را مطرح نموده‌اند و در ادامه از سوی ایشان، این راهکار مسیر اصلی اقتصاد کشور برای مقابله با شرایط تحریم و عبور از آن و حرکت به‌سوی اقتصادی قدرتمند معرفی شده است [۴].

آنچه تاکنون از بیانات رهبر انقلاب در مورد اقتصاد مقاومتی می‌توان استخراج نمود، تبیین آرمان‌ها، برخی ویژگی‌ها، ابزارها و ملزومات نیل به این اهداف است. به‌عنوان مثال ایشان در یکی از دیدارها، در جمع دانشجویان فرموده‌اند:

"اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین‌کننده‌ی رشد و شکوفایی کشور باشد [۵].

همچنین ایشان در بیانات خود تبیین دیگری نیز نسبت به مسئله اقتصاد مقاومتی ارائه فرموده‌اند:

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

"اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که به یک ملت اجازه می‌دهد حتی در شرایط فشار هم امکان رشد و شکوفایی داشته باشد." [۵]

از این رو اقتصاد مقاومتی به معنای آمادگی روحی و عملی برای مقاومت در برابر حملات اقتصادی دشمن و پاسخ به آن در کوتاه مدت و حرکت به سمت طراحی الگوی اقتصادی اسلامی در چهارچوب الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت در درازمدت است. اقتصاد مقاومتی مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم‌انداز بلندمدت پیش روی اقتصاد ایران است؛ زیرا اقتصاد ایران در سایه تفکر جمهوری اسلامی همیشه آماج حملات دشمنان خواهد بود. اقتصاد مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی نیست، بلکه مفهوم شکوفایی اقتصاد و رفع مشکلات موجود در زیر بخش‌های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است [۶].

از نگاه مقام معظم رهبری، در اقتصاد مقاومتی، اهداف اقتصادی مهم‌ترین عنصر در جهت‌دهی فعالیت‌ها می‌باشند و کلیه عوامل اقتصادی باید در راستای تحقق این اهداف حرکت کنند. تحقق عدالت اجتماعی، کسب اقتدار بین‌المللی و بقای کشور، اثبات عملی کارآمدی نظام دینی و اسلامی، مرجعیت بین‌المللی و ... مهم‌ترین اهداف در اقتصاد مقاومتی به شمار می‌روند. کسب موفقیت در این اهداف علاوه بر اینکه به صورت مستقیم تحت تأثیر بازنگری در نظام اولویت‌گذاری و نیز سیستم مدیریت اقتصادی است، به صورت غیرمستقیم و به شدت تحت تأثیر زیرساخت‌هایی است که باید قبل از برنامه‌ریزی به آن‌ها توجه داشت. این زیرساخت‌ها لزوماً به بخش اقتصاد بازنمی‌گردند و حتی جنبه فرهنگی و سیاسی دارند؛ اما به علت تأثیر فراوانی که بر بخش اقتصاد کشور دارند، حائز اهمیت هستند [۶].

در ادامه سیاست‌های کلی ۲۴ گانه اقتصاد مقاومتی به منظور تحقق اهداف اقتصادی در ذیل آمده است [۷]:

- ۱- تأمین شرایط و فعال‌سازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقاء درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط
- ۲- پیشتازی اقتصاد دانش‌بنیان، پیاده‌سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش‌بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش‌بنیان در منطقه

راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی/نوروزی

۳- محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به‌کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور

۴- استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی

۵- سهم بری عادلانه عوامل در زنجیره تولید تا مصرف متناسب با نقش آن‌ها در ایجاد ارزش به‌ویژه با افزایش سهم سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش، مهارت، خلاقیت، کارآفرینی و تجربه

۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی) و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی باهدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص

۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا)

۸- مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقاء کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید.

۹- اصلاح و تقویت همه‌جانبه نظام مالی کشور باهدف پاسخگویی به نیازهای اقتصاد ملی، ایجاد ثبات در اقتصاد ملی و پیشگامی در تقویت بخش واقعی

۱۰- حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به‌تناسب ارزش‌افزوده و با خالص ارزآوری مثبت از طریق:

- تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم
- گسترش خدمات تجاری و ترانزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز
- تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات
- برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید و تنوع‌بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به‌ویژه با کشورهای منطقه
- استفاده از سازوکار مبادلات تهاتری برای تسهیل مبادلات در صورت نیاز
- ایجاد ثبات رویه و مقررات در مورد صادرات باهدف گسترش پایدار سهم ایران در بازارهای

هدف

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

۱۱- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به‌منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالاها و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج

۱۲- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد از طریق:

• توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه

همسایگان

• استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی

• استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

۱۳- مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از نفت و گاز از طریق:

• انتخاب مشتریان راهبردی

• ایجاد تنوع در روش‌های فروش

• مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش

• افزایش صادرات گاز

• افزایش صادرات برق

• افزایش صادرات پتروشیمی

• افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی

۱۴- افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به‌منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید

بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز به‌ویژه در میادین مشترک

۱۵- افزایش ارزش‌افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای

دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات

پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع

۱۶- صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی‌سازی

اندازه دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیر ضرور و هزینه‌های زاید

۱۷- اصلاح نظام درآمدهای دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی

۱۸- افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و گاز تا قطع وابستگی

بودجه به نفت

راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی/نوروزی

۱۹- شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...

۲۰- تقویت فرهنگ جهادی در ایجاد ارزش‌افزوده، تولید ثروت، بهره‌وری، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری و اشتغال مولد و اعطای نشان اقتصاد مقاومتی به اشخاص دارای خدمات برجسته در این زمینه

۲۱- تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن به‌ویژه در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای و تبدیل آن به گفتمان فراگیر و رایج ملی

۲۲- دولت مکلف است برای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ‌سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:

• شناسایی و به‌کارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب

• رصد برنامه‌های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن

• مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح‌های واکنش هوشمند، فعال، سریع و بهنگام در برابر مخاطرات و اختلال‌های داخلی و خارجی

۲۳- شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار

۲۴- افزایش پوشش استاندارد برای کلیه محصولات داخلی و ترویج آن

راهبردهای رسیدن به رشد اقتصادی در راستای اقتصاد مقاومتی

به‌طورقطع اقتصاد مقاومتی به‌عنوان راه‌حل اساسی می‌تواند دستاوردهای مهمی را در رشد اقتصادی به همراه داشته باشد. در ادامه چندی از این دستاوردها مورد بررسی قرار می‌گیرند [۸].

• حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه ایرانی که تعامل دولت، دست‌اندرکاران تولید و مردم را می‌طلبد و نتیجه نهایی آن به این تعامل وابسته است یکی از ارکان اصلی در رشد اقتصادی کشور است.

• مردمی کردن اقتصاد از طریق میدان دادن بیشتر به فعالان بخش خصوصی و رفع موانع و مشکلات این بخش توسط برنامه‌ریزی استراتژیک و راهبردی

• حمایت از کالای ایرانی و تبلیغات مناسب برای معرفی کالای ایرانی به مصرف‌کنندگان. ترجیح

تولید بر واردات و خرید کالای داخلی مسئله مهمی است که در بسیاری موارد با موانع فرهنگی روبروست که نیاز به داشتن برنامه مدون در زمینه فرهنگ‌سازی برای مصرف‌تولیدات داخلی همچنین حمایت جدی

مسئولان از تولید ملی و تحقق اقتصاد مقاومتی از موارد بسیار با اهمیت است.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

- اشتغال‌زایی و ایجاد فرصت‌های شغلی که از سوی دولت امری ضروری تلقی می‌گردد. از جمله راهکارهای لازم برای رفع موانع اشتغال‌زایی عبارت‌اند از؛ تغییر نگرش دولت به بخش خصوصی، ایجاد امنیت اقتصادی، مبارزه با مفاسد اداری، کنترل مهاجرت از روستاها به شهرها و از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و کنترل اقتصاد زیر زمینی.
- کاهش وابستگی به درآمد نفت و جایگزینی درآمدهای دیگر به جای نفت. به‌عنوان مثال درآمدهای مانند گردشگری خارجی، درآمدهای ترانزیتی، صادرات و... در این خصوص قابل طرح هستند.
- میدان دادن به نخبگان در عرصه صنعت، تجارت و کشاورزی، از ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی است که منجر به رشد اقتصادی کشور می‌شود. نخبگان با هوش، خلاقیت، کارآفرینی موجب سرعت بخشیدن به رشد و توسعه علمی و متوازن کشور می‌شوند.
- حذف دلالی و سوداگری از اقتصاد که باعث ثبات در اقتصاد می‌شود. سوداگران با فعالیت‌های غیر مولد خود از نوسانات بازار سوءاستفاده نموده و بهره‌مندی‌هایی را نصیب خود می‌کنند و ساز و کار اقتصاد به سمت حباب‌های قیمتی و نوسان‌های شدید سوق می‌دهند. برخی فعالیت‌ها مانند سیاست‌های کنترل زمین و مسکن، مبارزه با قاچاق و واردات غیر قانونی، ساماندهی فضای اطلاعاتی به‌منظور دسترسی یکسان آحاد جامعه به اطلاعات اقتصادی و... را می‌توان در این راستا نام برد.
- تحقق اقتصاد مقاومتی صرفاً با مشارکت مردمی امکان‌پذیر است. برای بالابردن مشارکت مردمی باید از هر نوع فعالیت اقتصادی مردمی استقبال کرد. فضایی باید بر کشور و جامعه حاکم گردد که همه مردم خودشان را مولد در اقتصاد و شریک در پیشرفت و مقاومت کشور، حس کنند و بر آن ببالند.
- یکی از ملزومات تحقق اقتصاد مقاومتی، تثبیت قیمت ارز در بازار است. دولت، به‌عنوان اصلی‌ترین مقام تصمیم‌گیری در سیاست‌های مالی و ارزی کشور، می‌تواند بخش قابل توجهی از نوسانات موجود در بازار ارز را با تدابیر پیشگیرانه و اتخاذ سیاست‌های مناسب به حداقل برساند. نوسانات موجود در بازار ارز، زمینه نابسامانی در امر تولید، عرضه و مصرف کالا را فراهم می‌سازد و در یک جمله بازار را دچار اختلال می‌کند که باید یا تدابیر اصولی و اقتصادی از آن جلوگیری کرد.

نتیجه‌گیری

در این مقاله به ارائه راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی پرداخته شد. در بنیانه مقام معظم رهبری جنبه‌های مختلفی برای پیشرفت و تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی مدنظر قرار گرفت که اقتصاد به‌عنوان کلید اساسی مدنظر قرار گرفته است. در این میان اقتصاد مقاومتی در بحران‌های رو به افزایش جهانی، الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشیده است و

راهکارها و راهبردهای رشد اقتصادی در تحقق نظام پیشرفته‌ی اسلامی/انوروزی

زمینه و فرصت مناسب را برای نقش‌آفرینی مردم و فعالان اقتصادی در تحقق حماسه اقتصادی فراهم می‌کند. همچنین راهبردهای رسیدن به رشد اقتصادی در سایه اقتصاد مقاومتی را می‌توان در اصلاح ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی، کمک کردن به صادرکنندگان کالا بهره‌برداری "بهینه" از ذخایر معدنی، حذف انحصارطلبی، توسعه فرهنگی و آموزشی، برنامه‌ریزی، زیرساخت‌های گردشگری و جذب گردشگری، سیاست‌گذاری برای اصلاح الگوی مصرف، فعال‌سازی سیستم‌های حمایتی پولی، مالی و بیمه‌ای بخش تولید، کاهش واردات کالاهای مصرفی، تولید علم و تولید دانش فنی و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان، تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها در روند تأمین برخی از کالاها، خودداری از اسراف و ضایع کردن کالاها و شکل‌گیری روحیه جهاد اقتصادی دانست.

فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰

منابع

- ۱) بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) - مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی
- ۲) روزنامه جوان، کد خبر ۹۷۴۷۴۳
- ۳) بیانات رهبری در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور ۱۳۸۹/۶/۱۶
- ۴) اقتصاد مقاومتی چیست؟ تاملی بر تعاریف اقتصاد مقاومتی و پیشنهاد تعریفی جدید، <http://gptt.ir/>
- ۵) بیات رهبری در دیدار دانشجویان به تاریخ ۱۳۹۱/۵/۱۶
- ۶) منصورحیدری، سیدمحمدجواد قربی، ۱۳۹۵. پژوهشی در معنا و مفهوم اقتصاد مقاومتی در جمهوری اسلامی ایران، مجله سیاست دفاعی سال بیست و پنجم، شماره ۹۷
- ۷) سیاست‌های کلی ۲۴ گانه اقتصاد مقاومتی
- ۸) اسماعیل کوشکباغی، راهبردها و راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی چیست؟ تاریخ انتشار ۰۹ تیر ۱۳۹۵ - شناسه خبر: ۲۹۲۹۷۳ <https://basirat.ir/fa/news>